

PROFIL PRÁCE ŠKOLSKÉHO PSYCHOLÓGA NA ZÁKLADNEJ ŠKOLE VRÁTANE JEHO SPOLUPRÁCE S VÝCHOVNÝM PORADCOM – VÝSKUMNÉ ZISTENIA

Zuzana HRČAN

Anotácia: Štúdia sa zaoberá profilom práce školského psychológa na základnej škole v Slovenskej republike. Analyzuje podmienky a oblasti profesijnej činnosti školských psychológov, ako aj spoluprácu školských psychológov s výchovnými poradcami. Tiež približuje hodnotenie pozitívnych a negatívnych stránok súčasného systému pedagogicko-psychologického poradenstva v Slovenskej republike zo strany školských psychológov a načrtáva ich návrhy na jeho zlepšenie. Štúdia prezentuje výsledky výskumu autorky.

Kľúčové slová: školský psychológ, profil práce školského psychológa, základná škola, spolupráca školského psychológa s výchovným poradcom, pozitívne a negatívne stránky súčasného systému pedagogicko-psychologického poradenstva.

ÚVOD

Pedagogicko-psychologické poradenstvo deťom a mládeži v školskom veku, v Slovenskej republike prebieha čiastočne internou formou – najmä prostredníctvom výchovných poradcov a školských psychológov (prípadne aj ďalších odborných zamestnancov) a externou formou – najmä prostredníctvom Centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie. V tejto štúdií pozornosť zameriame na školských psychológov pracujúcich na základných školách.

Štúdia prezentuje vybrané výsledky širšie koncipovaného výskumu dizertačnej práce (Hrčan, 2018), ktorý sa zaoberal súčasným systémom školského pedagogicko-psychologického poradenstva v základných školách vo vybraných krajoch v Srbskej republike (Belehrad a okolie), ako aj vo vybraných krajoch v Slovenskej republike (Bratislava a okolie). Predmetom analýzy v tejto časti sú podmienky a oblasti profesijnej činnosti školských psychológov, ako aj spolu-

práca školských psychológov s výchovnými poradcami na základných školách v Slovenskej republike (Bratislava a okolie).

Na účely výskumu bol vytvorený Dotazník pre školských psychológov v Slovenskej republike. Respondentmi sa stali $n = 28$ školských psychológov, pracujúcich na základnej škole v Bratislave a okolí (okres Bratislava I, II, III, IV, V; okres Malacky, okres Pezinok a okres Senec). Prevalu respondentov školských psychológov tvorili respondenti ženského pohlavia $n = 27$ (96 %). Prevládali respondenti školskí psychológovia vo veku 26 – 35 rokov, $n = 15$ (53 %). Väčšina respondentov školských psychológov $n = 21$ (75 %) získala vysokoškolské psychologické vzdelanie a titul Mgr. Najviac respondentov školských psychológov pracuje na školách od 0 – 4 rokov, $n = 17$ (61 %). (Hrčan, 2018, s. 101-102, 301-302)

VÝSKUMNÉ ZISTENIA

1. Podmienky a oblasti profesijnej činnosti školských psychológov

V uvedenej časti sa budeme zaoberať podmienkami a oblasťami profesijnej činnosti školských psychológov. Najskôr nás zaujímali štatistické údaje o počte a zložení odborných zamestnancov, ako aj údaje o rozsahu pracovného úväzku. Prostredníctvom dotazníka sme sa pýtali respondentov aj na profesijné činnosti, ktoré vykonávajú najradšej a najneradšej, a na ich spokojnosť s profesiou. Okrem toho, zisťovali sme v čom konkrétne môžu respondenti školskí psychológovia pomôcť učiteľom, žiakom a rodičom. V závere tejto časti uvedieme názory respondentov na spokojnosť s podmienkami, ktoré majú v práci a ako si predstavujú ideálne podmienky práce.

Viac ako polovica našich respondentov školských psychológov pracuje na plný úväzok ($n = 18$). Dvaja respondenti pracujú na polovičný úväzok, a šiesti respondenti na tretinový úväzok. Jeden respondent uviedol, že pracuje na 3/5 úväzku, a jeden respondent pracuje jeden deň za týždeň. Na školách, kde pracujú naši respondenti školskí psychológovia pracujú aj ďalší poradenský, resp. odborní zamestnanci, a to: školskí špeciálni pedagógovia – ako zamestnanci školy ($n = 16$), školskí psychológovia – ako externí pracovníci CPPP a P ($n = 6$), školskí psychológovia – ako zamestnanci školy ($n = 5$), školskí logopédi – ako zamestnanci školy ($n = 4$), školskí špeciálni pedagógovia – ako externí pracovníci CPPP a P ($n = 2$), ako aj jeden školský logopéd – ako externý pracovník CPPP a P a jeden sociálny pedagóg – ako zamestnanec školy. Sedem respondentov uviedlo, že na uvedenej škole nepracuje žiadny iný poradenský pracovník. (pozri tabuľku č. 1)

Medzi iných poradenských pracovníkov respondenti zahrnuli (R): „liečebného pedagóga – externého pracovníka CPPP a P“, (R): „koordinátora

prevencie“, (R): „asistenta učiteľa“, (R): „výchovného poradcu“ a (R): „arterapeuta“.

Tabuľka 1: Poradenský pracovníci školy okrem školského psychológa (n)

Poradenský pracovníci školy (okrem školského psychológa)	Absolútna početnosť (n)
Školský psychológ – ako zamestnanec školy	5
Školský psychológ – externý pracovník CPPPpP	6
Školský špeciálny pedagóg – ako zamestnanec školy	16
Školský špeciálny pedagóg – externý pracovník CPPPpP	2
Sociálny pedagóg – ako zamestnanec školy	1
Sociálny pedagóg – externý pracovník CPPPpP	0
Školský logopéd – ako zamestnanec školy	4
Školský logopéd – externý pracovník CPPPpP	1
Žiadny ďalší poradenský pracovník	7
Iný poradenský pracovník	5
Σ	47

Respondenti školskí psychológovia sú prevažne spokojní (n = 14) s profesiou, ktorú vykonávajú. Sedem respondentov prejavilo úplnú spokojnosť, a sedem respondentov čiastočnú spokojnosť s profesiou školského psychológa.

Na ilustráciu, uvádzame vybrané odpovede respondentov:

(R): „*Chcela som už od detstva pracovať s deťmi, na vysokej škole som už cca v druhom ročníku bola rozhodnutá, že chcem pracovať ako školská psychologička (v 3. ročníku som si to len potvrdila v rámci predmetov, ktoré sa týkali školskej psychológie, vrátane bakalárskej práce), takže som si vlastne splnila sen. Som veľmi spokojná, pretože mojím snom bolo práve školstvo a práca v ňom.*“

(R): „*Svoju prácu mám veľmi rada, mám v nej celé srdce. Mám skvelé vedenie v škole, kde pracujem a tým je práca veľmi podporujúca a tak aj pre mňa ľahšie zvládnuteľná. Mám veľký priestor pre vykonávanie mojej práce a to si veľmi vážim.*“

(R): „*Práca s deťmi ma skutočne naplňuje, ale neochota niektorých rodičov a učiteľov spolupracovať a rigidita systému ma ubíja.*“

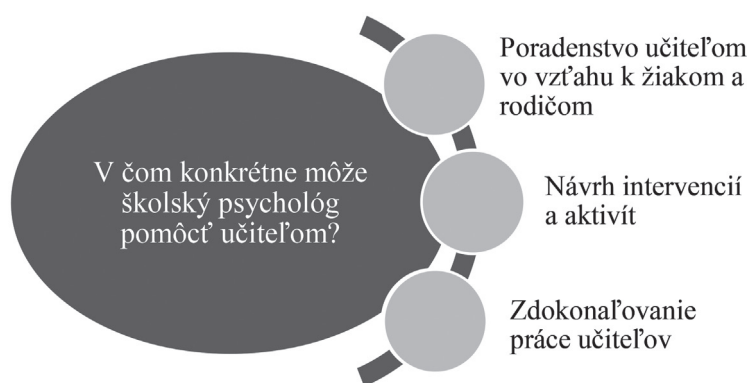
(R): „*Práca je pestrá, zaujímavá, neustály kontakt s deťmi, rodičmi, učiteľmi, pozorovanie detí, komplexný pohľad na dieťa, spolupráca s ostatnými odborníkmi; na druhej strane preťaženosť, chýbajúca psychohygienu, takmer žiadny čas na diagnostiku, vykonávanie asistencie žiakom na vyučovaní, slabá podpora zo strany vedenia.*“

(R): „*Nedostatočne finančné prostriedky na dotazníky, testy, materiály potrebné pre prácu s deťmi v skupine (flipchart a pod.).*“

(R): „Vo svojej práci sa rozhodne nenudím, každý deň je iný, plný nových výziev a príležitostí. Mám šťastie, že môžem vo veľkej miere rozhodovať o svojom pôsobení a zásahy z vedenia či od kolegov sú v primeranej miere. Aby som bola úplne spokojná, uvítala by som akési supervízne alebo intervízne stretnutia školských psychológov a špeciálnych pedagógov a zároveň aj písomné dokumentovanie záverov týchto stretnutí pre vedenie školy. Taktiež vnímam potrebu osvetly pre vedúcich pracovníkov a pedagogických zamestnancov, týkajúcej sa práce psychológov na školách a našich kompetencií.“

Respondenti školskí psychológovia v otvorenej položke uviedli profesijné činnosti, ktoré vykonávajú najradšej a najneradšej. Najradšej vykonávanými činnosťami sú najmä: (R): „poradenstvo pre žiakov“, (R): „preventívna práca v triede“, (R): „tréningy pozornosti“, (R): „skupinové korekčné programy a intervencie“, (R): „terapeutická práca so žiakmi a rodinami“. Na druhej strane, naši respondenti najneradšej vykonávajú (R): „konzultácie s nespolupracujúcimi rodičmi“, (R): „konzultácie s nekritickými, problémovými rodičmi“, (R): „konzultácie s vedením“, (R): „komunikáciu s niektorými učiteľmi“, (R): „účasť na výchovných komisiách a udeľovanie trestov pre žiakov“, (R): „prednáškovú činnosť pre pedagógov keď viem, že sa im tam nechce byť“, (R): „vedenie dokumentácie, štatistiku“, (R): „administratívne činnosti (predovšetkým kontroly súhlasov, zbieranie súhlasov...)“, (R): „časové plánovanie skupinových aktivít s vedením školy“.

Ďalej sme v otvorených položkách zisťovali, v čom konkrétne môže školský psychológ pomôcť učiteľom, žiakom a rodičom. Najskôr uvedieme oblasti konkrétnej pomoci respondentov školských psychológov učiteľom. Zaznamenali sme tri najčastejšie kategórie činností podľa výpovedí respondentov.

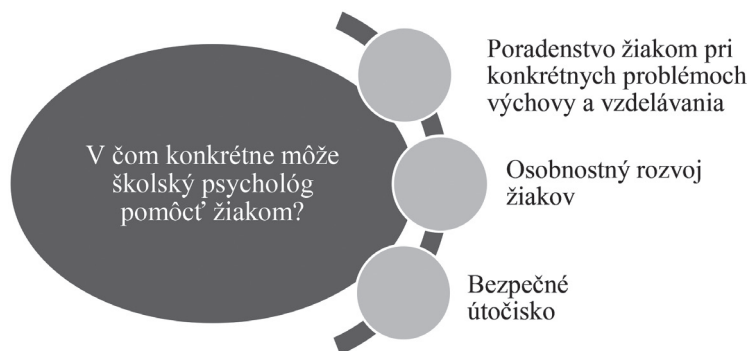

Obrázok 1: V čom konkrétne môže školský psychológ pomôcť učiteľom? (n)

Školský psychológ je nápomocný učiteľom v oblasti „**poradenstva učiteľom vo vzťahu k žiakom a rodičom**“, najmä radami, (R): „ako pristupovať k jed-

notlivým žiakom“, (R): „ako lepšie reagovať na rôzne konfliktné situácie“, (R): „ako komunikovať so žiakmi a ich rodičmi“, (R): „ako pristupovať k integrovaným žiakom“. (R): „Môže pomôcť nahliadnuť na problém z iného uhla pohľadu, poskytnúť ďalšie možnosti riešenia, poskytnúť spätnú väzbu.“ (R): „Pomáha získať vhlad do prežívania detí, vcítiť sa do ich vnímania a osvojiť si nové techniky komunikácie a interakcie so žiakmi.“ Okrem toho, školský psychológ môže učiteľom **„navrhovať intervencie a aktivity“** v práci so žiakmi. (R): „Návrh intervencií v triede počas vyučovania pri nevhodnom správaní žiakov, pri problémoch s učením žiakov.“ (R): „Návrhy zlepšenia sociálnej a emocionálnej klímy v triede.“ (R): „Návrhy preventívnych a rozvojových aktivít zamerané na rôzne schopnosti žiakov či zlepšenie sociálnych vzťahov v triede.“ Posledná kategória sa týka **„zdokonaľovania práce učiteľov“**. Najmä tým, že im pomáha (R): „zdieľať náročné situácie z ich praxe, rozvíjať ich komunikačné schopnosti a zručnosti“, (R): „rozvíjať empatiu a schopnosť porozumieť rôznorodým potrebám ich zverencov, alebo cieľom pomoci je aj prevencia syndrómu vyhorenia“. Ďalej (R): „Oznamuje učiteľov o možnostiach pomoci zo strany odborníkov.“ (R): „Vzdeláva ich v oblasti orientačnej diagnostiky v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu.“ (R): „Poskytuje spätnú väzbu o štýle vyučovania, o ich komunikácii so žiakmi.“ (R): „Vykonáva supervízie a konzultácie k riešeniam.“

V oblasti konkrétnej pomoci školského psychológa žiakom sme vybrali tri kategórie najčastejších činností, podľa výpovedí respondentov.

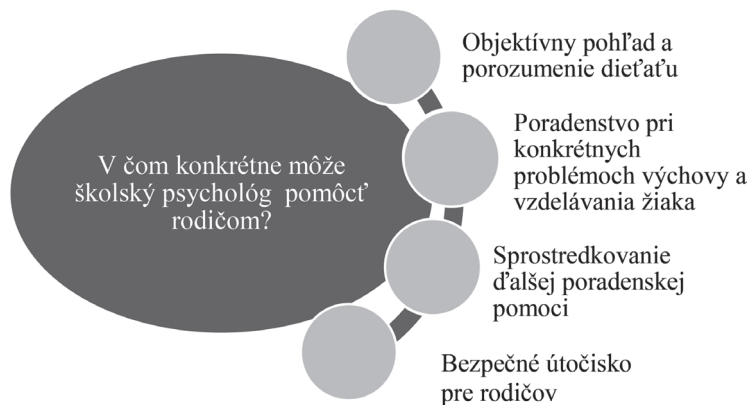

Obrázok 2: V čom konkrétne môže školský psychológ pomôcť žiakom? (n)

Školský psychológ poskytuje **„poradenstvo žiakom pri konkrétnych problémoch výchovy a vzdelávania“**. (R): „Pomáha žiakom pri riešení vzdelávacích problémov ako je nespokojnosť so známkami, zlepšovanie spôsobov učenia a študijných návykov, motivácie k učeniu.“ (R): „Pomáha žiakom s problémami v oblasti emocionálneho prežívania, rodinného prostredia, sociálnych vzťahov.“ Ďalej (R): „Pomáha žiakom, ktorí sa nachádzajú v nejakej ťažkej ži-

votnej situácii.“ (R): „Môže viesť menšie poradenské skupiny.“ (R): „Poradiť im ako riešiť konflikty so spolužiakmi, rodičmi, učiteľmi.“ Okrem toho, školský psychológ prispieva v „**osobnostnom rozvoji žiakov**“ najmä tým, že pomáha (R): „rozvíjať empatiu a toleranciu, počúvať druhých, nadobudnúť, resp. rozvíjať sociálne zručnosti, znížiť agresivitu, akceptovať správanie druhých“, (R): „posilniť sebaúctu, pozitívne stránky dieťaťa“, (R): „rozvíjať schopnosť pomenovať a ovládať svoje emócie, efektívne komunikovať, motivovať ich k osobnostnému rastu“. V neposlednom rade, školský psychológ poskytuje žiakom „**bezpečné útočisko**“. Môže (R): „Poskytnúť im oporu, pocit bezpečia, pevnú a spoľahlivú vzťahovú osobu.“ (R): „Majú istotu, že je tu niekto, kto ich nehodnotí a pokúša sa nájsť vhodné riešenie pre nich.“ (R): „Dostávajú možnosť vyjadriť svoj názor na neutrálnej pôde, pomoc zorientovať sa v situácii, vyjadriť svoje obavy, získať odstup od určitých vecí, uvedomiť si určité veci.“ (R): „Naši žiaci vedia, že je tam pre nich niekto dospelý, ktorý je ochotný vypočuť si ich a nesúdiť ich. Často sa stretávam práve s takýmto postojom u žiakov 2. stupňa, ktorí nezažívajú pochopenie u rodičov, či učiteľov. Ďalej u menších žiakov je to tiež niekto, kto je tam pre nich a kto nie je pre nich „strašidlom“, ale je tam, aby im pomohol.“

Ďalej sa budeme zaoberať oblasťami konkrétnej pomoci školského psychológa rodičom. Na základe výpovedí respondentov sme vybrali štyri najčastejšie kategórie.

Obrázok 3: V čom konkrétne môže školský psychológ pomôcť rodičom? (n)

Školský psychológ môže pomôcť rodičom získať „**objektívny pohľad a porozumieť dieťaťu**“. (R): „Pochopiť správanie dieťaťa v určitých situáciách, pomôcť s rozložením povinností a učenia sa, kvalitnejšie prežívať a upevňovať vzťah s dieťaťom...“ (R): „Rodičia môžu mať nereálne očakávania, resp. neadekvátne požiadavky na svojich potomkov.“ Okrem toho, (R): „Pomáha rodičovi lepšie porozumieť svojmu dieťaťu – jeho osobnosti, emóciám, potrebám...“

(R): „Napomáha poznanie potencialít, schopností, ašpirácií a jednotlivých osobnostných vlastností detí...“ Tiež, (R): „Porozumieť rodičovstvu, svojmu dieťaťu, aj úlohe učiteľa.“ Ďalej, školský psychológ poskytuje rodičom „**poradenstvo pri konkrétnych problémoch výchovy a vzdelávania žiaka**“. Najmä ako (R): „zvládať výchovné problémy detí, naučiť ich učiť sa a hrať sa s deťmi (prvky filialnej terapie), ukázať možnosti zábavnej prípravy na vyučovanie“. (R): „V oblasti výchovných ťažkostí poskytuje rady, rôzne návrhy na zlepšenie fungovania, odporúčania iných odborníkov.“ (R): „Poskytuje spätnú väzbu o dieťati a radí čo môže využiť v situáciách v domácom prostredí.“ Radí im ako (R): „kvalitnejšie prežívať a upevňovať vzťah s dieťaťom, ako sa učiť s deťmi ktoré majú ŠPU, ADHD a iné poruchy správania“. Školskí psychológovia sú tiež nápomocní rodičom v „**sprostredkovaní ďalšej poradenskej pomoci**“. (R): „Rodič nemusí tápať, dokážem posúdiť, či problém, ktorý ich trápi patrí do rúk nejakého odborníka alebo stačí úprava vonkajších podmienok. A ak je nutné vyšetrenie, dostanú už presný kontakt na koho sa obrátiť (spolupracujem s neurológom, pedopsychiatrom, poradňami).“ (R): „Ukážem rodičom možnosti ďalšej odbornej pomoci, resp. nasmerujem na ďalšie inštitúcie.“ (R): „Poskytnem/odporučím psychoterapiu v prípade, že rodič je osoba, ktorá má aktuálne psychické problémy alebo sa ocitá v náročnej situácii, čo negatívne vplyva na psychické zdravie dieťaťa.“ V neposlednom rade, školskí psychológovia poskytujú „**bezpečné útočisko pre rodičov**“. (R): „Mnohokrát sa stretávam s tým, že rodičia odchádzajú spokojnejší, keď majú možnosť zveriť sa so svojimi starosťami, resp. pocitom nezvládnutia výchovy svojho dieťaťa (rodičia zvyknú používať tieto slová), ale nie je to tak. Rodičia vychovávajú svoje deti najlepšie ako vedia a potrebujú to počuť, že to čo robia, robia správne. Akurát niekedy niekde niečo poupravíme, či pridáme, aby to bolo ešte lepšie.“

V ďalšej časti uvedieme, ako respondenti školskí psychológovia hodnotili spokojnosť s podmienkami, ktoré majú v práci. Respondenti sú vo väčšej miere spokojní a úplne spokojní so vzťahmi so žiakmi (n = 25)¹, so vzťahmi s pedagogickými a odbornými zamestnancami (n = 21) a vzťahmi s rodičmi (n = 20). Čiastočnú spokojnosť respondenti prejavili najmä s postavením školského psychológa v škole (n = 10). Na druhej strane, respondenti sú nespokojní najmä s vybavenosťou knižnice pedagogicko-psychologickou literatúrou (n = 16)². (pozri tabuľku č. 2)

V rámci nespokojnosti s určitými podmienkami, niektorí respondenti zdôvodnili svoju odpoveď nasledovne:

(R): „Internet, telefón mám dostupný v inej miestnosti, musím sa veľa presúvať, odbornú literatúru si musím zadovážiť sama.“

¹ Zlučovanie položiek vyjadrujúcich spokojnosť a úplnú spokojnosť

² Zlučovanie položiek vyjadrujúcich nespokojnosť a úplnú nespokojnosť

Tabuľka 2: Podmienky práce školského psychológa (n)

Podmienky práce školského psychológa	úplne nespokojný 1	nespokojný 2	častočne spokojný 3	spokojný 4	úplne spokojný 5	Spolu (n)
Pracovný priestor, pracovňa	2	2	6	10	8	28
Pracovný stôl	2	3	4	6	13	28
Materiálno – technické podmienky práce (počítač, tlačiareň, internet, telefón)	1	3	8	8	8	28
Vybavenosť materiálom, potrebným pre prácu	1	7	5	10	5	28
Knižnica vybavená pedagogicko-psychologickou literatúrou	5	11	7	3	2	28
Vzťahy s pedagogickými a odbornými zamestnancami	0	1	6	15	6	28
Vzťahy so žiakmi	0	0	3	13	12	28
Vzťahy s rodičmi	0	1	7	13	7	28
Vzťahy s vedením školy	1	0	8	10	9	28
Postavenie školského psychológa v škole	1	3	10	8	6	28
Σ	13	31	64	96	76	

(R): „Nemám vlastnú miestnosť, ani vlastný stôl, striedam sa pri stole a v kancelárii s inými zamestnancami školy, na individuálne poradenstvo vyhľadávam prázdne triedy.“

(R): „Čerpám z vlastnej knižnice pochopiteľne. A postavenie je také aké je... vidíme a cítime, že nás chcú vytlačiť hlavne špeciálni pedagógovia.“

(R): „Pracovňu, stôl, tlačiareň, knižnicu, všetko som si prerobila a zariadila na vlastné náklady od úpravy stien, stropov – až po svetlá, leňošku, stoly, skrine. Domnievam, sa, že žiaci sa takto cítia veľmi dobre a útulne aj v mojej pracovni.“

(R): „K jednotlivým materiálom potrebným na prácu sa zväčša vyčlenia prostriedky iba z grantových programov, ktoré však nie sú dostačujúce a taktiež nie sú isté. Tlačiareň, počítač ako aj samostatný kabinet sú potrebné pre efektívnu prácu školského psychológa, nakoľko je veľmi často potrebné operatívne podpišovanie dokumentácie či iných záznamov o práci so žiakmi, alebo tlač pracovných listov.“

(R): „Vedenie školy nemá reálny záujem riešiť problémy žiakov, nie je ochotné vypočuť si a premyslieť moje pripomienky a návrhy.“

(R): „Prišla som pracovať do školy, kde niektorí kolegovia majú pocit, že som zbytočná. Že je moja práca nepotrebná.“

Na ilustráciu uvádzame ako si respondenti predstavujú ideálne podmienky práce školského psychológa. Ocenili by najmä vlastnú pracovňu, vybavenú ma-

teriálom pre prácu, prítomnosť odborných zamestnancov priamo na škole, ako aj lepšie finančné ohodnotenie.

(R): „Vyšší plat aby som sa zbavila dojmu, že robím charitu, finančná podpora na školenia a pomôcky – všetko si hradím sama, uznanie a preplatenie kreditov skôr, ako o 3 roky praxe. Uznanie nadčasov aspoň formou náhradného voľna a dovolenky - aj keď mám za minulý mesiac 18 hodín nadčasov nikto mi nič za to nedá.“

(R): „V prvom rade vyššie finančné ohodnotenie, ktoré by na viacerých školách umožnilo dôstojné podmienky pre život pri zamestnaní na plný úväzok... Vo viacerých prípadoch si škola nemôže dovoliť ani zamestnať školského psychológa na plný úväzok, lebo na to nemá prostriedky...“

(R): „Samostatný priestor pre prácu školského psychológa, plný pracovný úväzok, od školy mať k dispozícii vlastný počítač, internet, tlačiareň, mobil a určité množstvo financií na kupovanie potrebného (dotazníky, testy, papiere, ceruzky a pod.).“

(R): „Veľkou pomocou by bolo, keby mal každý odborný zamestnanec svoj priestor na prácu, zároveň vlastný pracovný počítač aj s tlačiarňou a papiermi, nakoľko väčšinou to býva tak, že peniaze idú skôr do tried (z triednych fondov) alebo do školských klubov. Taktiež financie na nákup potrebných stimulačných pomôcok či terapeutický materiál je nutné žiadať vo veľkej miere prostredníctvom grantov. Cítim rastúcu potrebu po diagnostických materiáloch, pracovných listov na reedukáciu žiakov so ŠVVP, aktuálnej odbornej literatúre.“

(R): „Chýba mi špeciálny pedagóg, ktorý by tu bol na plný úväzok. Tak by sme dokázali poskytnúť naozaj kvalitný servis oslabeným žiakom. A prijala by som pravidelné školenia, na ktorých by nás informovali o prípadných zmenách v zákonoch. V tejto chvíli je to iba o samoštúdiu.“

(R): „Aby bol na škole bol prítomný aj školský špeciálny pedagóg, školský logopéd a minimálne traja asistenti učiteľa, aby nemusel školský psychológ suplovať aj ich kompetencie.“

(R): „Ideálne by bolo, keby sa školskí psychológovia mohli vzdelávať aj počas pracovnej doby, nakoľko je to často na úkor vlastného voľného času a financií, prípadne v rámci dovolenky. Ideálna by taktiež bola podpora z MPC alebo CPPPaP, ktoré by malo vydať metodické pokyny k práci školských psychológov čo najpodrobnejšie a aby boli s týmito oboznámení všetci zamestnanci školy.“

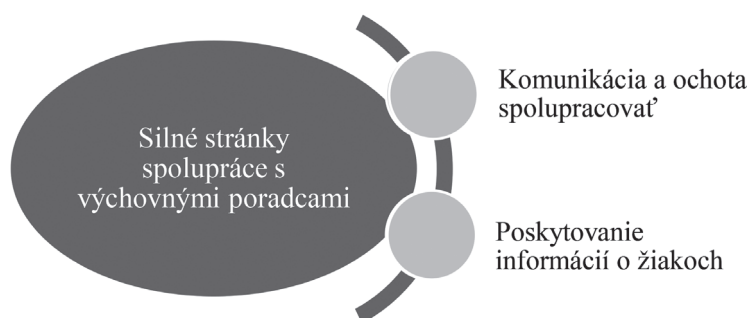
2. Spolupráca školského psychológa s výchovným poradcom

V tejto časti sa budeme zaoberať spolupracou školského psychológa s výchovným poradcom. Najskôr nás zaujímalo ako respondenti hodnotia svoju spoluprácu s výchovnými poradcami, a aké sú silné a slabé stránky ich spolupráce. Ďalej nás zaujímali názory respondentov na prekážky pri spolupráci s výchov-

nými poradcami, ako aj návrhy respondentov na zlepšenie spolupráce s výchovnými poradcami. Okrem toho, prostredníctvom dotazníka sme sa pokúsili získať názory školských psychologov na všeobecnú atmosféru vzťahov medzi nimi a výchovnými poradcami. Tiež nás zaujímalo aké benefity vnímajú zo vzájomnej spolupráce, a ktoré sú ich spoločné činnosti s výchovnými poradcami. Zisťovali sme aj s ktorými externými inštitúciami respondenti spolupracujú a v čom spočíva tá spolupráca. V závere tejto časti, nás zaujímali názory respondentov na pozitívne a negatívne stránky súčasného systému pedagogicko-psychologického poradenstva, a aké návrhy podávali na jeho zlepšenie.

Respondenti školskí psychologovia hodnotili spoluprácu s výchovnými poradcami ako dobrú (n = 7) a výbornú (n = 7), rovnako aj ako uspokojivú (n = 7) a slabú (n = 7).

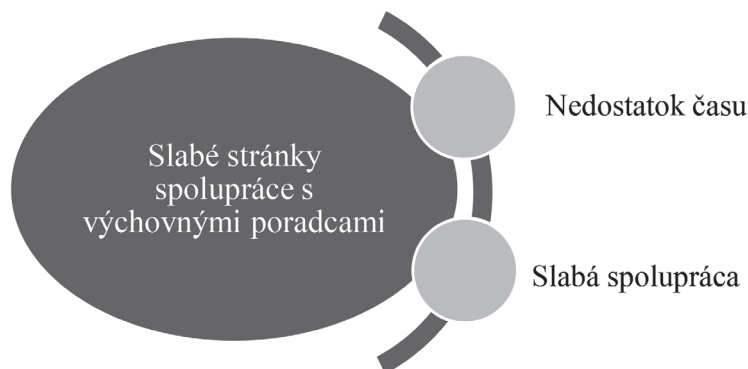
Ďalej uvedieme čo respondenti považujú za silné a slabé stránky spolupráce s výchovnými poradcami. Piaty respondenti školskí psychologovia uviedli, že zastávajú aj funkciu výchovného poradcu. Z ostatných výpovedí sme vybrali dve kategórie.

Obrázok 4: Silné stránky spolupráce s výchovnými poradcami (n)

Za silnú stránku respondenti považujú najmä „**komunikáciu** a ochotu spolupracovať“. (R): „*Výchovný poradca je ochotný sa dohodnúť na stretnutiach s rodičmi, komunikuje otvorene svoje požiadavky a názory, všíma si výchovné problémy žiakov.*“ (R): „*Ochota spolupracovať, nápomocnosť, snaha ma odbremeniť.*“ (R): „*Výborná spolupráca pri riešení problémového správania žiakov.*“ (R): „*Intenzívna spolupráca predovšetkým ohľadne programu zameraného na voľbu povolania.*“ (R): „*Komunikujeme spolu, som informovaná.*“ Okrem toho, respondenti za pozitívne oceňujú aj to, že im výchovní poradcovia „**poskytujú informácie o žiakoch**“. (R): „*Naša výchovná poradkyňa pozná dobre všetkých žiakov vo vyšších ročníkoch, poskytuje mi informácie, ktoré mi pomáhajú sa zorientovať v tom, ktoré dieťa aktuálne potrebuje pomoc.*“ (R): „*Podáva mi prehľad o žiakoch na ktoré stredné školy sa hlásia, informuje ma o nerozhodných žiakoch, ktorí potrebujú usmerniť pri výbere strednej školy.*“

Ďalej uvedieme slabé stránky spolupráce s výchovnými poradcami. Z výpovedí respondentov sme vybrali dve kategórie.

Obrázok 5: Slabé stránky spolupráce s výchovnými poradcami (n)

Za slabé stránky spolupráce respondenti považujú „nedostatok času“ na prácu. (R): „Menej časového priestoru z dôvodu učiteľského úväzku výchovného poradcu.“ (R): „Nedostatok času na zdieľanie.“ (R): „Nedostatok času na riešenie všetkých situácií.“ (R): „Málo času na priebežné informovanie sa ohľadne špecifik niektorých detí, vyťaženosť výchovných poradcov a školského psychológa.“ Na druhej strane sa vyskytujú príklady veľmi „slabej spolupráce“. (R): „Viac sa spolieha na CPPPaP ako na mňa.“ (R): „Neinformovanie mňa ako školského psychológa.“ (R): „Málo spolu komunikujeme.“ (R): „Žiadna spolupráca.“

Okrem toho nás zaujímalo, čo spôsobuje prekážky v spolupráci medzi respondentmi školskými psychológmi a výchovnými poradcami. Šestnásť respondentov uviedlo, že prekážky v spolupráci medzi nimi a výchovnými poradcami nie sú. Tie, ktoré existujú sú spôsobené najmä preťaženosťou školských psychológov (n = 5). (pozri tabuľku č. 3)

Tabuľka 3: Prekážky v spolupráci školských psychológov a výchovných poradcov (n)

Prekážky v spolupráci školských psychológov a výchovných poradcov	Absolútna početnosť (n)
Podceňovanie zo strany výchovných poradcov.	2
Slabé vzájomné poznanie.	2
Preťaženosť výchovných poradcov.	2
Preťaženosť školských psychológov.	5
Doterajšie zlé skúsenosti s výchovnými poradcami.	1
Prekážka nie je.	16
Σ	28

Respondenti podali nasledovné zdôvodnenie:

(R): „S výchovnou poradkyňou na našej škole výborne spolupracujem, vyhovujeme si po ľudskej aj odbornej stránke.“

(R): „Potrebná je vyjasnenosť kompetencií, poznanie možností školských psychologov, reálnejšie požiadavky a očakávania.“

(R): „Obojstranná vyťaženosť (časová), nejednotný slovník, resp. nazeranie na prácu so žiakmi s ťažkosťami.“

(R): „Nepoznanie multidisciplinárneho prístupu.“

Zaujímalo nás aké návrhy podávajú respondenti školskí psychológovia na zlepšenie spolupráce s výchovnými poradcami. Navrhujú najmä pravidelné stretnutia a komunikáciu, ako aj lepšie poznanie kompetencií.

• (R): „Realizovaním spoločných stretnutí alebo seminárov (ktoré organizujú CPPP a P) kde by sme mali priestor lepšie spoznať kompetencie a náplň práce toho druhého. Tiež priestor na komunikáciu v širšom kontexte.“

• (R): „Pravidelné stretnutia so psychologom, vedením školy a prípadne na MZ na prvom stupni, aby sa zabezpečila transparentnosť a nevznikali komunikačné šumy.“

• (R): „V prvom rade je to o komunikáciu medzi školským psychologom a výchovným poradcom, takže zintenzívnenie komunikácie dávam ako návrh.“

• (R): „Presné vymedzenie kompetencií.“

• (R): „Mať časový priestor na spoločnú prácu a zdieľanie počas týždňa.“

• (R): „Mať spoločné školenia, kde sa bude hovoriť o tom, ako sa dajú tieto dve povolania dopĺňať a v čom sa dajú dopĺňať.“

• (R): „Priятие môjho postavenia na škole, ochota pripustiť si, že môžem mať aj napriek malým skúsenostiam a nízkemu veku dobré postrehy.“

Ďalej, naši respondenti školskí psychológovia hodnotili všeobecnú atmosféru vzťahov medzi nimi a výchovnými poradcami. Väčšina respondentov súhlasí s tvrdením, že sú výchovní poradcovia veľmi ochotní a pripravení spolupracovať so školskými psychologmi (n = 17). (pozri tabuľku č. 4)

Troja respondenti doplnili svoju odpoveď nasledovne:

(R): „Zatiaľ som na inej škole nepracovala, takže to neviem posúdiť.“

(R): „Ja s našou výchovnou poradkyňou výborne spolupracujem, neviem zodpovedne posúdiť stav na iných školách.“

(R): „Nepoznanie multidisciplinárneho prístupu.“

Ďalej nás zaujímalo aké majú respondenti benefity zo spolupráce s výchovným poradcom. Benefity vidia najmä v rozdelení určitých úloh, čím prídú k odbremeniu školského psychológa, ako aj v informáciách, ktoré im výchovný poradca môže poskytnúť o žiako.

Tabuľka 4: Zhodnotenie všeobecnej atmosféry vzťahov medzi školskými psychológmi a výchovnými poradcami (n)

Zhodnotenie všeobecnej atmosféry vzťahov medzi školskými psychológmi a výchovnými poradcami	Spolu (n)
Myslím si, že výchovní poradcovia sú veľmi ochotní a pripravení spolupracovať so školskými psychológmi.	17
Myslím si, že väčšina školských psychológov by boli radšej, keby sa výchovní poradcovia zapájali iba do tých činností, ktoré sa ich bezprostredne týkajú a nemiešali sa do práce školských psychológov.	2
Myslím si, že väčšina výchovných poradcov by boli radšej, keby sa školskí psychológovia zapájali iba do tých činností, ktoré sa ich bezprostredne týkajú a nemiešali sa do práce výchovných poradcov.	2
Myslím si, že sa výchovní poradcovia vyhýbajú spolupráci so školskými psychológmi.	2
Iné	5
Σ	

Traja respondenti doplnili svoju odpoveď nasledovne:

(R): „Zatiaľ som na inej škole nepracovala, takže to neviem posúdiť.“

(R): „Ja s našou výchovnou poradkyňou výborne spolupracujem, neviem zodpovedne posúdiť stav na iných školách.“

(R): „Nepoznanie multidisciplinárneho prístupu.“

Ďalej nás zaujímalo aké majú respondenti benefity zo spolupráce s výchovným poradcom. Benefity vidia najmä v rozdelení určitých úloh, čím prídje k odbremeniu školského psychológa, ako aj v informáciách, ktoré im výchovný poradca môže poskytnúť o žiakoch.

(R): „Výchovný poradca častokrát pôsobí na škole ako učiteľ nejakého predmetu. Tým pádom vidí kolektív pravidelne počas celého školského roka, má informácie o správaní žiakov počas vyučovania a tým pádom sa dá intenzívne spolupracovať s ním a ťažiť z tej častej interakcie medzi ním a žiakmi.“

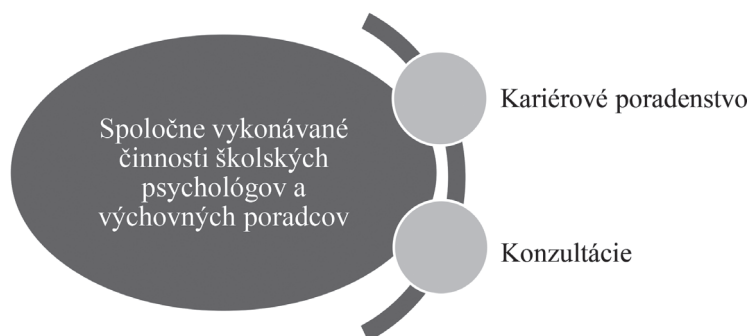
(R): „Benefity vidím predovšetkým pri profesijnej orientácii žiakov, kde na základe spolupráce vieme spoločne lepšie nasmerovať žiaka na konkrétny typ školy. Ďalším benefitom je, že výchovný poradca vo veľkej miere realizuje na škole skupinové stretnutia so žiakmi ohľadne profesionálnej orientácie, čím odbreňuje školského psychológa.“

(R): „Výchovná poradkyňa má výborný prehľad o školách a teda ja nemusím sledovať novinky ani podmienky na štúdium. Navyše sa výborne orientuje v protidrogovej prevencii. Máme dobre rozdelené úlohy a preto sa môžeme plne sústrediť.“

(R): „Sú kmeňovými a často dlhoročnými zamestnancami školy a môžu pripísať dôležitými informáciami.“

(R): „Nová perspektíva pohľadu (legislatíva, pedagogický pohľad, skúsenosti).“

Tiež sme zisťovali, ktoré činnosti vykonávajú naši respondenti spolu s výchovným poradcom. Vybrali sme dve kategórie najčastejších činností, podľa výpovedí respondentov.

Obrázok 6: Spoločne vykonávané činnosti s výchovnými poradcami (n)

V prvom rade respondenti intenzívne spolupracujú s výchovnými poradcami v otázkach „**kariérového poradenstva**“. (R): „*Oboznamujeme žiakov a rodičov o ďalších možnostiach pokračovania štúdia na stredných školách.*“ Poskytujú si (R): „*pomoc pri testovaní žiakov ohľadne voľby povolania.*“ (R): „*Našou spoločne vykonávanou činnosťou je predovšetkým profesijná orientácia žiakov.*“ Ich ďalšia spoločná činnosť sa týka stretnutí a „**konzultácií**“ ohľadom riešenia problémov a ťažkostí žiakov. (R): „*Spoločne sa podieľame pri riešení výchovných a vzdelávacích problémov žiakov (napr. výchovné komisie, skupinové stretnutia so žiakmi - besedy, psychosociálne hry..., spoločné stretnutia s rodičmi a pod.).*“ (R): „*Spoločne riešime výchovné problémy, ktoré sú kritické (napr. záškoláctvo a pod.).*“ (R): „*Vedíme rozhovory so žiakmi s výchovnými problémami.*“

Ďalej respondenti školskí psychológovia hodnotili častosť spolupráce s výchovnými poradcami v uvedených obsahoch v priebehu školského roka. Z ich výpovedí je zrejmé, že spolupráca s výchovným poradcom sa neuskutočňovala prevažne na týždennej alebo mesačnej úrovni, ale skôr na ročnej úrovni, alebo sa na druhej strane vôbec neuskutočňovala. Niekoľkokrát ročne spolupracovali najmä na profesijnej orientácii žiakov (n = 13). Vysoké hodnoty v oblastiach, na ktorých ani raz nespôpracovali, sa objavili najmä pri kontinuálnom vzdelávaní učiteľov (n = 26), obsahu a organizácii voľného času žiakov (n = 20) a pri plánovaní rozvoja školy (n = 19). Svoju spoluprácu s výchovným poradcom respondenti hodnotia prevažne iba ako čiastočne účinnú v oblasti rozvoja profesijných kompetencií učiteľov (n = 14) a rozvoja osobnosti žiaka (n = 11).

Spolupráca smerujúca k úrovniam neúčinnosti (n = 12)³ sa týka najmä rozvoja školy. (pozri tabuľky č. 5 a č. 6)

³ Zlúčenie hodnotenia neúčinná (2) a úplne neúčinná (1)

Tabuľka 5: Častot' spolupráce s výchovným poradcom (n)

Spolupráca s výchovným poradcom v jednotlivých oblastiach	ani raz 1	niekoľkokrát ročne 2	viackrát mesačne 3	viackrát týždenne 4	Spolu (n)
Úspešné učenie žiakov	14	9	3	2	28
Správanie žiakov v škole a disciplinárne postupy	10	8	5	5	28
Obsah a organizácia voľného času žiakov	20	5	3	0	28
Profesijná orientácia žiakov	9	13	5	1	28
Prevenca výchovných problémov žiakov	13	8	5	2	28
Didakticko-metodická pomoc učiteľom	17	10	1	0	28
Pomoc učiteľom vo vzťahu so žiakmi	15	10	1	2	28
Pomoc učiteľom vo vzťahu s rodičmi	17	8	1	2	28
Kontinuálne vzdelávanie učiteľov	26	2	0	0	28
Pomoc vedeniu školy v otázkach efektívnej práce školy	15	10	2	1	28
Plánovanie rozvoja školy	19	8	0	1	28
Zavádzanie inovácií do školy	17	10	1	0	28
Σ	192	101	27	16	

Tabuľka 6: Hodnotenie účinnosti spolupráce s výchovným poradcom (n)

Hodnotenie účinnosti spolupráce s výchovným poradcom	úplne neúčinná 1	neúčinná 2	častočne účinná 3	účinná 4	úplne účinná 5	Spolu (n)
Rozvoj osobnosti žiaka	8	2	11	6	1	28
Rozvoj profesijných kompetencií učiteľov	7	3	14	3	1	28
Rozvoj školy	8	4	11	3	2	28
Σ	23	9	36	12	4	

Okrem toho, že sme zisťovali aká je spolupráca respondentov školských psychológov a výchovných poradcov, zaujímalo nás aj s akými externými inštitúciami respondenti spolupracujú. Respondenti školskí psychológovia takmer v plnom počte (n = 27) spolupracujú s Centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie. Ďalej spolupracujú najmä s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny (n = 17), s Centrom špeciálno-pedagogického poradenstva (n = 16) a Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie (n = 16). (pozri tabuľku č. 7)

Iné inštitúcie, s ktorými spolupracujú sú: (R): „Liga za duševné zdravie“, (R): „Andreas - autistické centrum“, (R): „centrum na podporu reči Dialóg“, (R): „OZ Labyrint“, (R): „Ulita“, (R): „materské školy“, (R): „Katedra psychológie na FiF UK v Bratislave“ a (R): „Katedra psychológie PdF UK v Bratislave“.

Tabuľka 7: Externé inštitúcie, s ktorými spolupracuje školský psychológ (n)

Externé inštitúcie, s ktorými spolupracuje výchovný poradca	Absolútna početnosť (n)
Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie	27
Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva	16
Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie	16
Metodicko-pedagogické centrum	4
Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR	3
Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny	17
Asociácia školskej psychológie	8
Štátny pedagogický ústav	3
Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania	2
Centrum vedecko-technických informácií SR (CVTI)	2
Asociácia výchovných poradcov	0
Zdravotnícke zariadenia	10
Detské kultúrne centrá	2
Σ	110

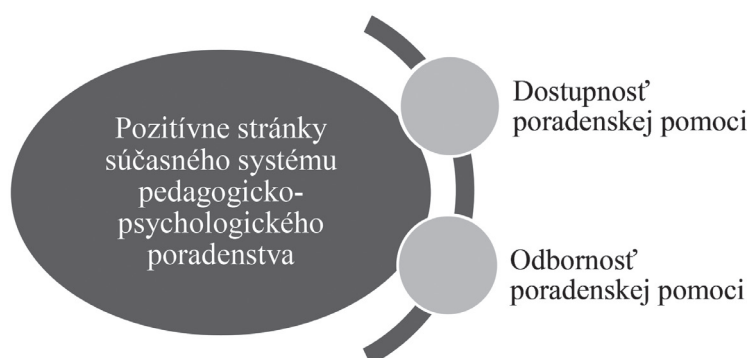
Z výpovedí respondentov vyplýva, že najčastejšie spolupracujú s Centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie. Ich spolupráca sa týka najmä konzultácií o žiakoch a školení. (R): „Najčastejšie preto, lebo poradňa realizuje psychologickú a špeciálnopedagogickú diagnostiku žiakov s ŠPU alebo s poruchami správania, ich zistenia a následné odporúčania potom vzájomne konzultujeme.“ (R): „Posudzujeme vhodnosť zaradenia dieťaťa do nášho zariadenia, konzultujeme diagnostické závery, plánujeme terapie, korekcie.“ (R): „Pracovníci diagnostikujú žiakov a podávajú správy, realizujú pravidelné stretnutia školských psychológov a špeciálnych pedagógov (zamerané na určité témy).“ (R): „Organizujú prednášky pre našich žiakov, dni otvorených dverí.“ (R): „Objednávam odtiaľ niektoré preventívne programy.“ (R): „Nakoľko som začala adaptačné vzdelávanie, podlieham ich kontrole. Hospitácie, supervízia...“

V závere tejto časti uvedieme ako respondenti školskí psychológovia hodnotili pozitívne a negatívne stránky súčasného systému pedagogicko-psychologického poradenstva, a aké návrhy podávali na zlepšenie uvedeného systému.

V rámci pozitívnych stránok súčasného systému pedagogicko-psychologického poradenstva sme vybrali dve najčastejšie kategórie, podľa výpovedí respondentov.

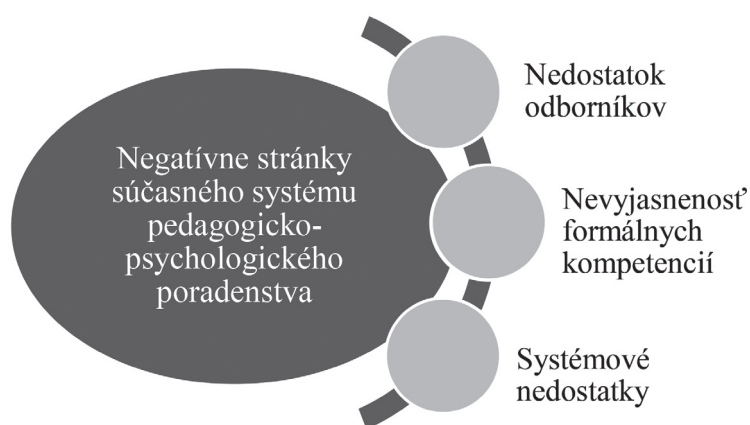
Jednou z pozitívnych stránok je „**dostupnosť poradenskej pomoci**“ účastníkom výchovno-vzdelávacieho procesu. (R): „Poradia a nasmerujú vhodným smerom pri problémoch žiakov aj rodičov.“ (R): „Usmernenie aj pre učiteľov.“ (R): „Poskytujú adekvátnu psychologickú a špeciálno-pedagogickú diagnostiku.“ (R): „Je snaha o komplexnú starostlivosť o žiaka.“ (R): „Učiteľ, rodič, žiak za tieto služby neplatí. Má možnosť využiť služby mimo školskej pôdy (CPPPaP),

ale aj v rámci školy (školský psychológ).“ (R): „Aspoň čiastočné šírenie osvedy pre rodičov, robenie prevencie a najmä intervencie školám, na ktorých nie sú školskí psychológovia.“ Ďalším pozitívom je „**odbornosť poradenskej pomoci**“. (R): „Majú zastúpených odborníkov z oblasti psychológie, špeciálnej pedagogiky, logopédie, sociálneho pedagóga - kvalitný systém pomoci.“ (R): „Prepojenie informácií a poznatkov z viacerých odborov pre účely podpory všetkých strán.“

Obrázok 7: Pozitívne stránky súčasného systému pedagogicko-psychologického poradenstva (n)

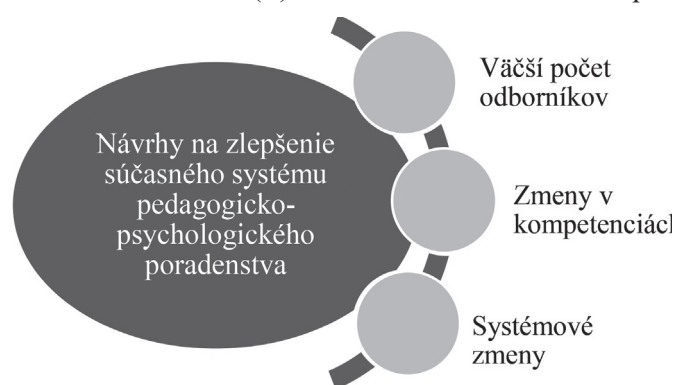
Ďalej uvedieme ako respondenti vnímajú negatívne stránky súčasného systému pedagogicko-psychologického poradenstva. Vybrali sme tri najčastejšie kategórie, podľa výpovedí respondentov.

Obrázok 8: Negatívne stránky súčasného systému pedagogicko-psychologického poradenstva (n)

Jednou z negatívnych stránok súčasného systému pedagogicko-psychologického poradenstva je podľa respondentov „**nedostatok odborníkov**“. Aktuálna je (R): „*personálna poddimenzovanosť CPPPaP a školských odborných zamestnancov*“. (R): „*Nedostatok zamestnancov, nemožnosť dlhodobejšie pracovať s dieťaťom*“. (R): „*Nevytvorené pozície s plnými úväzkami*“. (R): „*Málo personálu a tým menej spolupráce, keďže poradňa musí obsiahnuť veľmi veľa škôl...*“ (R): „*Nízka úroveň súčasných odborných poznatkov*“. Ďalším negatívom je „**nevyjasnenosť formálnych kompetencií**“. (R): „*Nejasnosť kompetencií jednotlivých strán...*“ (R): „*Málo kompetencií, ktoré školský psychológ v škole má (napr. v porovnaní s CPPPaP). Sú veci, ktoré si vieme spraviť aj v škole, ako rôzne testovania, ale nemôžeme, pretože nemáme „pečiatku“*“. (R): „*Nedostatočná informovanosť žiakov, učiteľov a rodičov o náplni práce školského psychológa, nedostatočná dôvera vo psychológov vo všeobecnosti*“. (R): „*Malý dosah na rodinu dieťaťa, malé kompetencie pri rozhodovaní o ďalšom smerovaní dieťaťa v škole*“.

V neposlednom rade, respondenti sa sťažujú na „**systémové nedostatky**“, medzi ktoré môžeme zaradiť najmä uzavretosť jednotlivcov, nedostatok času, resp. dlhé čakacie doby, preťaženosť, nevytvorené pozície s plným pracovným úväzkom, neprepojenie inštitúcií, ako aj nízke finančné ohodnotenie. (R): „*Uzavretosť jednotlivcov*“. (R): „*Málo vstupujú priamo do školy, takže nepoznajú žiakov v tomto prostredí*“. (R): „*Sú príliš zahŕtení, žiakov odoslaných na vyšetrenie je čím ďalej tým viac, preto dlhšie trvá vyšetrenie a majú málo času na nápravné cvičenia. Rovnako nemajú priestor na to, aby prišli do školy a porozprávali sa s učiteľom. Spoliehajú sa iba na dotazníky o dieťati, ktoré vyplňame*“. (R): „*Preťaženosť zamestnancov, práca nadčas, málo času na diagnostiku a terapiu*“. (R): „*Málo času na písanie správ*“. (R): „*Časová vyťaženosť poradní - následne nekvalitná diagnostika, slabá spolupráca so školou, nepresné informácie, ktoré podáva rodič od poradenského zariadenia školy a naopak*“. (R): „*Nevytvorené pozície s plným úväzkom*“. (R): „*Neprepojenie jednotlivých inštitúcií medzi sebou*“. (R): „*Nízko finančne ohodnotená práca*“.

Obrázok 9: Návrhy na zlepšenie súčasného systému pedagogicko-psychologického poradenstva (n)

Návrhy na zlepšenie súčasného systému pedagogicko-psychologického poradenstva pramenia najmä z jeho nedostatkov. Vybrali sme tri najčastejšie kategórie, na základe výpovedí respondentov.

Jednou z navrhovaných zmien je „**väčší počet odborníkov**“. (R): „*Asi by mali mať viac zamestnancov.*“ (R): „*Vytváranie pozícií, väčšia miera vzdelávania pre školských psychologov.*“ (R): „*Viac odborných zamestnancov do škôl, vytvorenie inkluzívnych tímov na školách.*“ Ďalej respondenti navrhujú „**zmeny v kompetenciách**“. (R): „*Preniesť niektoré kompetencie na školských psychologov, napr. posúdenie školskej zrelosti budúcich prvkov.*“ (R): „*Zvýšenie počtu poradenských centier alebo presunutie niektorých kompetencií do rúk školských psychologov.*“ (R): „*Prednáškové činnosti, školenia, teambuildingové aktivity.*“ (R): „*Viac spolupráce cez poznanie sa.*“ (R): „*Štúdium súčasnej našej a zahraničnej literatúry...*“ (R): „*Väčšia miera vzdelávania pre školských psychologov.*“

V neposlednom rade navrhujú „**systémové zmeny**“, ktoré by zahŕňali najmä dostupnosť poradenstva priamo na školách – formou vnútro školských poradenských zamestnancov, alebo poradenských tímov. (R): „*Vytvorenie poradenských centier na školách (dvaja psychologovia, viacerí špeciálni pedagógovia, logopéd a asistenti učiteľa).*“ (R): „*Na každej škole by mal byť prítomný výchovný poradca, školský psychológ, školský špeciálny pedagóg, logopéd, asistent učiteľa; tiež by sa mali uskutočňovať pravidelné stretnutia pracovníkov poradní so školou - kolokviá o žiakoch (vyžadovalo by to väčšiu finančnú, personálnu i časovú dotáciu ako na školách, tak na poradniach).*“ Okrem toho, navrhujú lepšiu spoluprácu, nielen medzi odborníkmi na škole, ale aj s externými inštitúciami. (R): „*Zintenzívnenie spolupráce medzi jednotlivými inštitúciami, napr. CPPP a P, resp. aj viacerých odborníkov z CPPP a P na porovnanie pohľadov viacerých psychologov, aby jednoducho bol problém zachytený komplexnejšie.*“ (R): „*Zviditeľniť informácie/činnosť jednotlivých inštitúcií a pravidelné dobrovoľné stretnutia jednotlivých členov pedagogicko-psychologického poradenstva aspoň 1-2 raz do roka, ktoré by pomohli zasieťovať inštitúcie navzájom a prípadne sflexibilniť vzájomnú spoluprácu.*“ (R): „*Bližšia a efektívnejšia spolupráca so sociálnou kuratelou, možnosť podieľať sa na návrhoch výchovných opatrení.*“

ZÁVER

Z výpovedí našich respondentov školských psychologov vyplýva, že nie každá základná škola si môže zabezpečiť školského psychológa na plný úväzok. Naši respondenti pracujú aj na polovičný (n = 2), tretinový (n = 6), 3/5 úväzok (n = 1), a pod. Na základných školách kde pracujú naši respondenti sa vyskytujú aj ďalší poradenský, resp. odborní zamestnanci – či už ako zamestnanci školy, alebo externí pracovníci CPPP a P.

Respondenti školskí psychológovia sú prevažne spokojní (n = 14) s profesiou, ktorú vykonávajú. Najradšej vykonávajú najmä poradenstvo pre žiakov a najneradšej najmä konzultácie s nespolupracujúcimi rodičmi, ale aj rôzne administratívne činnosti.

Učiteľom sú nápomocní najmä v oblasti „*poradenstva vo vzťahu k žiakom a rodičom*“, „*v navrhovaní intervencií a aktivít*“ a „*v zdokonaľovaní práce učiteľov*“. Žiakom poskytujú „*poradenstvo pri konkrétnych problémoch výchovy a vzdelávania*“, prispievajú v „*osobnostnom rozvoji*“ a **poskytujú** „*bezpečné útočisko*“. Rodičom pomáhajú získať „*objektívny pohľad a porozumieť dieťaťu*“, poskytujú „*poradenstvo pri konkrétnych problémoch výchovy a vzdelávania žiaka*“, sú nápomocní v „*sprostredkovaní ďalšej poradenskej pomoci*“ a tiež poskytujú „*bezpečné útočisko pre rodičov*“.

Respondenti školskí psychológovia hodnotili svoju spoluprácu s výchovnými poradcami ako dobrú a výbornú (n = 14), ale rovnako aj ako uspokojivú a slabú (n = 14). Za silnú stránku považujú najmä „*komunikáciu a ochotu spolupracovať*“, ako aj „*poskytovanie informácií o žiakoch*“. Benefity zo vzájomnej spolupráce vidia najmä v rozdelení určitých úloh, čím príde k odbremeneniu školského psychológa.

Naši respondenti spolupracujú aj s externými inštitúciami, ako sú Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (n = 27), Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (n = 17), Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva (n = 16) a Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (n = 16).

V závere, respondenti (n) hodnotili pozitívne a negatívne stránky súčasného systému pedagogicko-psychologického poradenstva a podávali návrhy na jeho zlepšenie. Za pozitívne stránky označovali najmä: „*dostupnosť poradenskej pomoci*“ a „*odbornosť poradenskej pomoci*“. Ako negatívnu stránku súčasného poradenského systému vnímajú „*nedostatok odborníkov*“, „*nevyjasnenosť formálnych kompetencií*“ a „*systémové nedostatky*“, ktoré sú veľmi závažné (dlhé čakacie doby, preťaženosť, nízke finančné ohodnotenie a pod.). Návrhy na zlepšenie poradenského systému pramenia práve z uvedených nedostatkov. Respondenti navrhujú „*väčší počet odborníkov*“, „*zmeny v kompetenciách*“ a „*systémové zmeny*“ (napr. vytvorenie poradenských centier priamo na školách a pod.).

V nadväznosti na reflexiu súčasného stavu pedagogicko-psychologického poradenstva žiakom, rodičom, učiteľom a vedeniu školy, považujeme za perspektívne uvažovať o nasledovných odporúčaniach:

- Premyslieť odbornú prípravu a pracovné uplatnenie pedagogického zamestnanca – špecialistu: výchovného poradcu, tak aby mohol účinnejšie poskytovať poradenskú pomoc žiakom, rodičom, učiteľom a vedeniu školy.
- Odborným zamestnancom sociálnym pedagógom vytvoriť priaznivejšie podmienky z hľadiska propagácie ich práce a vytvorenia podmienok pre ich začlenenie do pedagogickej práce školy.

- V podmienkach škôl, kde pracujú viacerí odborní zamestnanci (školský psychológ, špeciálny pedagóg, sociálny pedagóg a pod.) zriaďovať poradenské tímy, ktoré by pružne reagovali na aktuálne potreby žiakov, rodičov, učiteľov a vedenia školy.
- Spracovať profil absolventa a koncepciu prípravy školských pedagógov pre prax školského pedagogického poradenstva v základných školách (prípadne aj materských a stredných škôl).
- Experimentálne overiť profesijné pôsobenie školského pedagóga v podmienkach základnej školy s prípadným zabezpečením supervíznej činnosti z profesijných združení zo zahraničia (Srbsko, Slovinsko a pod).

LITERATÚRA

- EHLOVÁ, M. 2016. *Výchovné poradenství na středních školách v kontextu současnosti*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2016. 249 s. ISBN 978-80-7395-991-3.
- GAVORA, P. 2001. *Úvod do pedagogického výskumu*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2001. 237 s. ISBN 80-223-1628-8.
- GAVORA, P. et al. 1998. Fázy výskumného procesu. In *Metodológia vied o výchove: kvantitatívno-scientické a kvalitatívno-humanitné prístupy*. Bratislava: Iris, 1998, s. 67-84. ISBN 80-88778-73-5.
- GAVORA, P. et al. 2010. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu*. [online]. [cit. 2018-03-15]. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. ISBN 978-80-223-2951-4. Dostupné na: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk>
- HRČAN, Z. 2018. Profil práce výchovného poradcu na základnej škole vrátane spolupráce so školským psychológom - výskumné zistenia. In *Perspektívy rozvoja pedagogiky a andragogiky v Slovenskej republike a v krajinách strednej Európy* [elektronický dokument]. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2018. s. 132-147. ISBN 978-80-223-4706-8. s. 21-36. ISBN 978-80-223-4274-2.
- HRČAN, Z. 2018. *Systém školského pedagogicko-psychologického poradenstva v základných školách v Srbskej republike: možnosti aplikácie v Slovenskej republike*: dizertačná práca. Bratislava: Univerzita Komenského, Pedagogická fakulta, 2018. 272 s.
- HRČAN, Z. 2020. Profil práce školského psychológa na základnej škole v Srbskej republike vrátane jeho spolupráce so školským pedagógom – výskumné zistenia. In *Paedagogica* 32. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2020. s. 33-53. ISBN 978-80-223-5061-7.
- KOMPOLT, P. – TIMKOVÁ, B. 2010. *Pedagogická diagnostika a akčný výskum*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. 248 s. ISBN 978-80-223-2787-9.
- KOSTRUB, D. 2016. *Základy kvalitatívnej metodológie: keď interpretované významy znamenajú viac ako vysoké čísla*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2016. 162 s. ISBN 978-80-223-4166-0.
- SEJČOVÁ, L. 2011. *Pedagogicko-psychologické poradenstvo a poradenský proces*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2011. 231 s. ISBN 978-80-223-2977-4.
- Zákon 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.*

Zákon 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

ZELINA, M. et al. 1998. Interview v edukačnom výskume. In *Metodológia vied o výchove: kvantitatívno-scientické a kvalitatívno-humanitné prístupy*. Bratislava: Iris, 1998, s. 115-121. ISBN 80-88778-73-5.

SUMMARY

The study deals with the work profile of a school psychologist at a primary school in the Slovak Republic. It analyzes the conditions and areas of professional activity of school psychologists, as well as the cooperation of school psychologists with educational counselors. It also presents the valuation of the positive and negative aspects of the current system of pedagogical-psychological counseling in the Slovak Republic by school psychologists and outlines their proposals for its improvement. The study presents the results of the author's research.

Key words: school psychologist, work profile of a school psychologist, primary school, cooperation of a school psychologist with an educational counselor, positive and negative aspects of the current system of pedagogical-psychological counseling.

Mgr. Zuzana Hrcán, PhD.

Katedra pedagogiky a andragogiky
Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave
Gondova 2, 811 02 Bratislava 1
zuzana.hrcan@uniba.sk